

Írók, művészek, tudósok deklarációja a magyar társadalomhoz és a törvényhozás tagjaihoz

Pesti Napló, 89. évf. (1938) május 5.

1938. május 29-én fogadta el a parlament az 1938 XV. törvénycikket a „társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról”. A törvény értelmében, a sajtókamarában, az ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarában, valamint egyes vállalatok értelmiségi munkaköreiben a zsidók aránya nem haladhatta meg a 20 %-ot. Az első zsidótörvény meghozatalának szükségességét a betérjesztő Darányi-kormány azzal indokolta, hogy a zsidók a gazdasági és társadalmi életben túl nagy befolyásra tettek szert és az indoklás reményét fejezte ki, hogy meghozatala enyhíteni fogja az antiszemitizmust. Ezt a parlamenti vitában felszólaló liberális Rassay Károly azzal utasította vissza, hogy maga a kormány sajtó szítja a zsidóellenességet. Rassay rámutatott annak az elvnek a káros gazdasági hatására, hogy a jövedelem alapja ezután már nem a teljesítmény, hanem a születés adta előny lesz. Az első zsidótörvénnyel Németország és Románia után nálunk is állami szintre emelkedett az antiszemitizmus.

A magyar baloldali és jobboldali értelmiségiek egy csoportja a Pesti Napló (és a Magyar Hírlap) hasábjain tiltakozását fejezte ki a jogfosztó intézkedésekkel szemben. Kezdeményezésük azonban jórészt visszhangtalan maradt.

A magyar irodalom, tudomány és művészet művelőinek egy csoportja az állampolgári jogegyenlőség elvének védelmében a következő deklarációval fordul a magyar társadalomhoz és a törvényhozás tagjaihoz.

Mi, magyar írók, művészek és a tudomány munkásai, különféle világnézetek és pártállások szószólói, különféle társadalmi rétegek szülöttei és tagjai, akik a legkülönbözőbb hivatásokban és munkakörökben dolgozunk, akik valamennyien az évezredek magyar művelődés megtartásának és gyarapításának rendeltetését vettük örökbe, mi, akik valamennyien keresztény családok leszármazottai vagyunk, az emberi becsület-érzés és igaz kereszténység, a józanság és hazafiasság magától értetődő egységével és szilárdságával emeljük föl szavunkat az állampolgári jogegyenlőség elvéért, melyet az úgynevezett „társadalmi egyensúly hatályosabb biztosításáról” szóló törvényjavaslat” megvalósulása esetén törölne a magyar alkotmányból.

Ez a javaslat a társadalmi egyensúly biztosítását ígéri, de egy szava sincs a legszegényebb, gazdaságilag legelesettebb és legárvább rétegek sorsának jobbra fordításáért.

Ez a javaslat még a zsidóságot sem alázza meg annyira, mint amennyire megsérti a keresztény középosztály fiait, amikor azt teszi fel róluk, hogy – az állampolgári jogegyenlőség megszentelt alapelvének semmibevételével – jogfosztástól, megszégyenítő

gyámkodástól, kényszeralkalmazástól várják megélhetésük biztosítását. S felteszi róluk azt az erkölcsi eltévelyedést, hogy polgártársaik egy részének vallása miatt való megbélyegzése, polgári jogai teljességéből való kiforgatása árán akarnak érvényesülni és boldogulni.

Ez a javaslat a zsidók közül is elsősorban a szegényeket veszi célba, azokat, akik leginkább vannak kiszolgáltatva munkaadók kénye-kedvének, s még ezek közül is kivált a fiatalokat sújtja, akiket egyetemlegesen megbüntet amiatt, hogy nem lehettek katonák a háború alatt. Lelkiismeretünkkel nem tartjuk összeegyeztethetőnek, hogy a világi hatóságok a megkeresztelések között dátum szerint tegyenek különbséget, holott a keresztséget különbségtévés és fenntartás nélkül adja meg az egyház a kebelébe térőnek, az Isten előtti egyenlőség és keresztényi testvériség jegyében.

Minket keresztény hitünk, hazafias meggyőződésünk, az ország európai hiteléhez és nemzeti függetlenségünkhöz való ragaszkodásunk készítet arra, hogy soha ne tágítsunk az állampolgári jogegyenlőség elvétől, melyet történelmünk legszebb korszakában, az európai magyarság legnagyobb elméi vívtak ki.

Minden erejére szüksége van a mai válságos történelmi időkben a magyarságnak. A megszállott területek urai statisztikai mutatóványokkal igyekeznek elválasztani a magyar néptörzstől azokat a zsidó vallású magyarokat, akik elenyésző kivételektől eltekintve, a kisebbségi sorsban is rendületlenül kitartanak a magyar sorsközösség mellett. Szabad-e nekünk akaratlanul is ezt a példát követni és kiközösíteni a magyarságból 400 000 polgárunkat?

Elfeleedtük volna, hogy ezek a polgártársaink a kultúrtörténelem megdönthetetlen tanúsága szerint nemcsak egyszerűen résztvevői, de támaszai és építői is voltak a magyar kultúrának? Tagadjuk le önmagunk előtt, hogy ezt a sorsközösséget 1848 szabadságharcában és a világháborúban vérükkel pecsételték meg? Valljuk, hogy magyarok ezek a polgártársaink és magyarságukat annál kevésbé engedjük vitássá tenni, mert csíráznak ma nyugtalan hajlandóságok, melyek már végleg megmagyarosodottnak hitt és a vezető rétegekbe emelkedett állampolgárokat hajlítanak el a magyarságtól.

Ezért tiltakozunk lelkiismeretünk minden erejével és hisszük, hogy szavunk nem marad hatás nélkül abban a hazában, amely minden dicsőségét a hit- és gondolatszabadságért, az emberi jogok teljességéért vívott hősi harcainak köszönhette. E belső parancsra fordulunk a magyar törvényhozás mindkét házának tagjaihoz, a keresztény egyházakhoz, a foglalkozások, a gazdasági ágak kamaráihoz, szakszervezetekhez és egyéb érdekképviselőkhöz, a politikai, társadalmi és kulturális egyesületekhez, az egész ország józan és hazafias népéhez azzal a kéréssel:

tegyenek bizonyosságot önértetükről, bátorságukról, önzetlenségükről és lépjenek sorompóba a mindannyiunkat sértő javaslat ellen.

Gondolja meg minden kortárs, mekkora felelősség terheli, ha a lelkiismereti tiltakozás ellenére is megszületik egy törvény, melyre valamikor minden magyarnak szívenkezdve kell gondolnia!

Gróf Apponyi György, Bartók Béla, Bárczy István, Berda József, Berecz Sándor,

Bernáth Aurél, Blaskó Mária, Bóka László, Csécsy Imre, Csók István, Darvas József, Erdős Jenő, Eszenyi Jenő, Győri Farkas Imre, Ferenczy Noémi, Féja Géza, Fodor József, Földessy Gyula, Földessyné Hermann Lula, Gáspár Zoltán, Hertelendy István, Horváth Béla, Pálóczy Horváth György, Kárpáti Aurél, Kernstok Károly, Kmetty János, Dernői Kocsis László, Kodály Zoltán, Kozma Erzsébet, Kun Zsigmond, Lovászy Márton, vitéz Makay Miklós, Márffy Ödön, Mátyás Ferenc, Mihályfi Ernő, Molnár Farkas, Molnár Kálmán, Móricz Zsigmond, Zugligeti Pintér József, Polner Ödön, Rab Gusztáv, Rados Gusztáv, Remenyik Zsigmond, Riedl Margit, Schöpflin Aladár, Simándy Pál, Somlay Artúr, Supka Géza, Szabó Zoltán, Szakasits Árpád, Szász Zoltán, gróf Széchenyi György, Szimonidesz Lajos, Tersánszky J. Jenő, Tóth Aladár, Vaszary János, Vikár Béla, Vilt Tibor, Zilahy Lajos.

TELEKI PÁL

A keresztény nemzeti irány és a zsidókérdés

In: Teleki Pál: Magyar politikai gondolatok. Budapest, 1941, Stádium. 79–89.

1939. május 5-én jelent meg az 1939. évi IV. tc. „a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról”, közismert nevén a második zsidótörvény. A törvényjavaslatot még Imrédy Béla kormánya nyújtotta be, de már Teleki Pál kormánya tárgyalta. A törvény faji alapra helyezkedve korlátozó intézkedéseket vezetett be az élet szinte minden területén és ezzel közel félmillió magyar állampolgárt diszkriminált. A különböző foglalkozási ágakban a zsidók arányát 20%-ról 12, vagy 6, vagy 0%-ra szorították le. Teleki – meggyőződéses antiszemitaaként – képviselte a törvény szellemiségét a magyar nemzeti érdekre hivatkozva. Parlamenti beszédének főbb gondolatai bekerültek a halála után szerkesztett emlékkötetbe is, ahonnan a forrás is származik. Ez Teleki Pál másik arca.

De mit jelent a keresztény nemzeti irány a politikában és mit jelent a társadalomban? A keresztény nemzeti gondolat a politikában azt jelenti, hogy pótoljuk azokat a mulasztásokat, helyreállítsuk azoknak a rombolásoknak a következményeit, amelyeket a XIX. század materializmusa okozott, a liberalizmus és a kapitalizmus, különösen pedig ezeknek túltengése. Intézményesen kell biztosítanunk, hogy a keresztény magyarság – idetartoznak az idegen nyelvű magyar állampolgárok is – visszanyerje, illetve elnyerje azokat a helyeket a gazdasági életben és egyebütt is, amelyek őt megilletik. Erre a nemzet további élete és fejlődése érdekében feltétlenül szükség van. A magyarság e fontos helyeket azért nem tudta elfoglalni, azért veszítette el, mert a török hódoltság és az Alföld pusztulásának korszakát túl gyorsan követte a világ fejlődésében a kapitalizmus, minden kinövésével együtt. [...]